

V Bruseli 6. 4. 2018
COM(2018) 170 final

**SPRÁVA KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU, RADE, EURÓPSKEMU
HOSPODÁRSKEMU A SOCIÁLNEMU VÝBORU A VÝBORU REGIÓNOV**

**o hodnotení vykonávania programu Európa pre občanov na obdobie rokov 2014 – 2020
v polovici trvania**

{SWD(2018) 86 final}

SPRÁVA KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU, RADE, EURÓPSKEMU HOSPODÁRSKEMU A SOCIÁLNEMU VÝBORU A VÝBORU REGIÓNOV

o hodnotení vykonávania programu Európa pre občanov na obdobie rokov 2014 – 2020 v polovici trvania

Vo svojom prejave o stave Únie za rok 2017 predseda Juncker zdôraznil potrebu zapojenia občianskej spoločnosti na národnej, regionálnej a miestnej úrovni do práce na budúcnosti Európy. Program Európa pre občanov je jedným z nástrojov na zapojenie európskych občanov do európskeho projektu a vytvorenie skutočného záujmu o Európsku úniu a identifikáciu s ňou.

V tejto správe sa predstavujú výsledky dosiahnuté v polovici trvania programu Európa pre občanov, ako aj kvalitatívne a kvantitatívne aspekty vykonávania programu, ako sa to vyžaduje v článku 15 ods. 4 písm. a) nariadenia Rady č. 390/2014 zo 14. apríla 2014¹. Správa vychádza zo zistení externe realizovaného hodnotenia v polovici trvania² a pracovného dokumentu útvarov vypracovaného Európskou komisiou³ a nadväzuje na správu Európskeho parlamentu o vykonávaní programu z marca 2017⁴ a verejnú konzultáciu, ktorú Komisia uskutočnila v období od januára do apríla 2017⁵.

1. ÚVOD A KONTEXT

Súčasný program Európa pre občanov na obdobie rokov 2014 – 2020 bol ustanovený na základe nariadenia Rady (EÚ) č. 390/2014.

Všeobecné ciele stanovené nariadením sú:

- prispieť k tomu, aby občania poznali Úniu, jej históriu a rozmanitosť a
- podporovať európske občianstvo a zlepšovať podmienky pre občiansku a demokratickú účasť na úrovni EÚ.

Konkrétne ciele nariadenia sú:

- zvyšovať povedomie o pamäti, spoločnej histórii a hodnotách EÚ a cieľi EÚ, konkrétne presadzovať mier, svoje hodnoty a blaho svojich národov stimulovaním diskusie, úvah a tvorby sietí a
- motivovať k demokratickej a občianskej účasti občanov na úrovni EÚ rozvíjaním chápania procesu tvorby politik EÚ zo strany občanov a propagovaním príležitostí k spoločenskej a medzikultúrnej angažovanosti a dobrovoľníctvu na úrovni EÚ.

¹ Nariadenie Rady (EÚ) č. 390/2014 zo 14. apríla 2014, ktorým sa ustanovuje program „Európa pre občanov“ na obdobie rokov 2014 – 2020 (Ú. v. EÚ L 115, 17.4.2014).

² Hodnotenie programu Európa pre občanov v polovici trvania, Deloitte and Coffey International, júl 2017.

³ Pracovný dokument útvarov Komisie pripojený k správe o hodnotení vykonávania programu Európa pre občanov na obdobie rokov 2014 – 2020 v polovici trvania.

⁴ Správa Európskeho parlamentu o vykonávaní nariadenia Rady (EÚ) č. 390/2014 zo 14. apríla 2014, ktorým sa ustanovuje program „Európa pre občanov“ [2015/2329 (INI)].

⁵ Pozri: https://ec.europa.eu/home-affairs/content/public-consultation-mid-term-evaluation-europe-citizens-programme-2014-2020_en.

Program vykonáva Európska komisia s podporou Výkonnej agentúry pre vzdelávanie, audiovizuálny sektor a kultúru (ďalej len „agentúra EACEA“).

2. KLÚČOVÉ PRVKY A VYKONÁVANIE PROGRAMU

Program podporuje širokú škálu činností a organizácií, ktoré podporujú aktívne európske občianstvo prostredníctvom zapájania občanov z celej Európy. Dve oblasti činnosti programu – *Európska pamäť* a *Demokratická angažovanosť a občianska účasť* – dopĺňa prierezové opatrenie (*horizontálna akcia: zhodnocovanie*) zamerané na analýzu, šírenie a využívanie výsledkov projektu. Ako je stanovené v nariadení, v programe sa využívajú granty na akciu na podporu oboch oblastí činnosti a granty na prevádzku na podporu organizácií, ktoré pracujú v rámci cieľov programu.

2.1. Oblasti činnosti programu

- *Oblasť činnosti 1: Európska pamäť*

V tejto oblasti sa podporujú činnosti, ktoré motivujú k úvahám o európskej kultúrnej rozmanitosti a spoločných hodnotách EÚ v najširšom zmysle. Cieľom je financovať projekty, v rámci ktorých sa uvažuje o príčinách totalitných režimov v moderných dejinách Európy a pripomínajú sa obeť ich zločinov.

V rámci tejto oblasti činnosti sa podporujú činnosti týkajúce sa iných medzných momentov a referenčných bodov v najnovších dejinách Európy. Uprednostňujú sa v nej najmä projekty na podporu tolerancie, vzájomného porozumenia, medzikultúrneho dialógu a zmierenia ako spôsobu vyrovnania sa s minulosťou a budovania budúcnosti, predovšetkým s cieľom osloviť mladšiu generáciu.

- *Oblasť činnosti 2: Demokratická angažovanosť a občianska účasť*

V rámci tejto oblasti sa podporujú činnosti týkajúce sa občianskej účasti s osobitným zameraním na činnosti priamo spojené s politikami EÚ. Podpora sa poskytuje s cieľom zvýšiť účasť na formovaní politického programu EÚ v oblastiach, ktoré súvisia s cieľmi programu. Táto oblasť zahŕňa aj projekty a iniciatívy, ktorými sa rozvíjajú príležitosti na vzájomné porozumenie, medzikultúrne vzdelávanie, solidaritu, spoločenskú angažovanosť a dobrovoľníctvo na úrovni EÚ.

V rámci oblasti činnosti 2 sa podporujú tieto druhy činností:

– **Partnerstvá miest:** Toto opatrenie je zamerané na podporu projektov, ktoré spájajú širokú škálu občanov z partnerských miest, aby diskutovali o témach zameraných na ciele programu. Prostredníctvom mobilizácie občanov na miestnej úrovni aj úrovni EÚ k diskusiám o konkrétnych otázkach európskeho politického programu sa v rámci týchto projektov vyvíja snaha o podporu občianskej účasti a vyvinutie príležitostí na občiansku angažovanosť.

– **Siete miest:** Obce, regióny a združenia, ktoré dlhodobo pracujú na spoločných témach, môžu vytvoriť siete na zlepšenie udržateľnosti ich spolupráce a výmenu osvedčených postupov. Siete miest organizujú činnosti týkajúce sa záležitostí spoločného záujmu v kontexte cieľov programu alebo jeho viacročných priorít.

– **Projekty občianskej spoločnosti:** V rámci tohto opatrenia sú k dispozícii granty na podporu projektov presadzovaných nadnárodnými partnerstvami a sieťami s priamym zapojením občanov. V týchto projektoch sa spájajú občania z rôznych prostredí pri činnostiach, ktoré poskytujú príležitosti zúčastňovať sa na formovaní politického programu EÚ. V rámci týchto projektov sú občania vyzývaní na spoluprácu na viacročných prioritných témach alebo diskusiách o týchto témach na miestnej aj európskej úrovni.

- *Horizontálna akcia: Zhodnocovanie*

V tomto opatrení sú zahrnuté komunikačné činnosti, štúdie, šírenie výsledkov programu a podpora pre kontaktné miesta programu Európa pre občanov zriadené v členských a zúčastnených krajinách. Kontaktné miesta programu Európa pre občanov poskytujú rady žiadateľom, podporu pri vyhľadávaní partnerov a šíria informácie o programe.

2.2. Rozpočet

Celkový rozpočet na program na obdobie rokov 2014 – 2020 je 187 718 000 EUR⁶. Počas tohto sledovaného obdobia sa v programe využili všetky viazané a pridelené platobné prostriedky. Tieto prostriedky sa rozdelili medzi jednotlivé oblasti a činnosti programu takto:

- Na projekty v oblasti európskej pamäte sa poskytlo 9,46 milióna EUR.
- Na projekty partnerstiev miest sa poskytlo 12,21 milióna EUR.
- Na projekty sietí miest sa poskytlo 12,71 milióna EUR.
- Na projekty občianskej spoločnosti sa poskytlo 10,32 milióna EUR.
- Na štrukturálnu podporu organizácií v oblasti európskej pamäte sa poskytlo 3,64 milióna EUR.
- Think-tankom a európskym organizáciám občianskej spoločnosti, ktoré pôsobia v oblasti občianskej účasti sa poskytlo 16,65 milióna EUR.
- Okrem toho sa z programu poskytlo na prierezové činnosti a na čo najlepšie využívanie výsledkov programu 2,8 milióna EUR.

Tabuľka 1: Ročné výdavky programu v rokoch 2014 – 2016

Rok	Suma výdavkov (v EUR)
2014	22 688 003
2015	22 352 785
2016	22 765 895
Spolu v rokoch 2014 – 2016	67 806 683

Zdroj: Výročná správa Európskej komisie o činnostiach programu za rok 2014, 2015 a 2016.

2.3. Prijaté žiadosti a vybrané projekty

⁶ Na základe výsledkov rokovaní o aktuálnom viacročnom finančnom rámci na roky 2014 – 2020 sa tieto rozpočtové prostriedky znížili o približne 29,5 milióna EUR v porovnaní s rozpočtom, ktorý Komisia pôvodne navrhla.

V rokoch 2014 až 2016 bolo predložených viac ako 7 000 žiadostí o grant. V porovnaní s predchádzajúcim programom sa granty poskytli menšiemu počtu projektov⁷. Možno to sčasti vysvetliť väčším rozmerom projektov, ktorým sa grant poskytol, ako aj väčším počtom účastníkov projektov.

V priemere sa v rokoch 2014 až 2016 financovalo o 10 % menej predložených projektov, s výnimkou projektov partnerstiev miest. V roku 2016 sa financovalo 8 % spomienkových projektov, 22 % projektov partnerstiev miest, 9 % projektov sietí miest a 5 % projektov občianskej spoločnosti⁸. Na základe vysokého dopytu žiadateľov o granty sa ukazuje, že existuje priestor pre dodatočné financovanie vrátane financovania následných činností a šírenia výsledkov programu. Značný počet projektov, ktoré mohli programu pomôcť dosiahnuť väčší účinok, nemohol napriek pozitívnemu hodnoteniu týchto projektov byť v dôsledku rozpočtových obmedzení financovaný. Zainteresované strany zdôrazňujú, že táto situácia môže odradiť žiadateľov od opätovného uchádzania sa o financovanie v budúcich rokoch. Európsky parlament vo svojej správe o vykonávaní programu v období rokov 2014 – 2020⁹ z marca 2017 vyzval Radu a Komisiu, aby pre nadväzujúci program v rámci ďalšieho viacročného finančného rámca zvažila celkový rozpočet vo výške približne 500 miliónov EUR¹⁰. Európsky hospodársky a sociálny výbor dospel k podobným záverom vo svojom stanovisku s názvom „Financovanie organizácií občianskej spoločnosti Európskou úniou“ prijatom v októbri 2017¹¹.

Tabuľka 2: Počet financovaných projektov a grantov na prevádzku v porovnaní s počtom prijatých žiadostí¹²

Oblasť činnosti	Druh grantu	Počet prijat. žiadostí	Počet vybran. projektov	% vybran.	Počet prijat. žiadostí	Počet vybran. projektov	% vybran.	Počet prijat. žiadostí	Počet vybran. projektov	% vybran.
		2014			2015			2016		
OBLASŤ ČINNOSTI 1	Granty na akcie	472	36	8 %	538	33	6 %	468	38	8 %
	Granty na prevádzku	22	6	27 %	6	6	100 % ¹³	6	6	100 %
OBLASŤ ČINNOSTI 2	Partnerstvá miest	667	252	38 %	1 404	252	18 %	1 093	237	22 %
	Siete miest	224	35	16 %	339	32	9 %	328	30	9 %
	Projekty občianskej spoločnosti	538	29	5 %	440	27	6 %	541	25	5 %

⁷ Napríklad zatiaľ čo v roku 2013 sa finančné prostriedky poskytli 544 projektom, v roku 2016 sa na financovanie vybralo len 395 projektov. V roku 2013 bolo financovaných 353 projektov partnerstiev miest a 41 sietí miest, pričom v roku 2016 to bolo len 237 projektov partnerstiev miest a 30 sietí miest.

⁸ Výročné správy Európskej komisie o aktivitách programu za roky 2014, 2015 a 2016.

⁹ Pozri predošlý odkaz.

¹⁰ Predstavovalo by to symbolické „1 euro na občana“.

¹¹ Pozri: Európsky hospodársky a sociálny výbor: „Financovanie organizácií občianskej spoločnosti Európskou úniou“, stanovisko z vlastnej iniciatívy, spravodajca: Jean Marc Roirant, 19. októbra 2017, EESC 2017, 01953.

¹² Percentá sú zaokrúhlené.

¹³ Len organizácie, ktoré boli pôvodne vybrané v rámci výzvy na predkladanie návrhov v prvom roku trvania programu, boli oprávnené opäť predložiť žiadosť v rokoch 2015 a 2016.

	Granty na prevádzku	139	29	21 %	37	31	84 %	31	30	97 %
Spolu		2 062	387		2 764	381		2467	366	

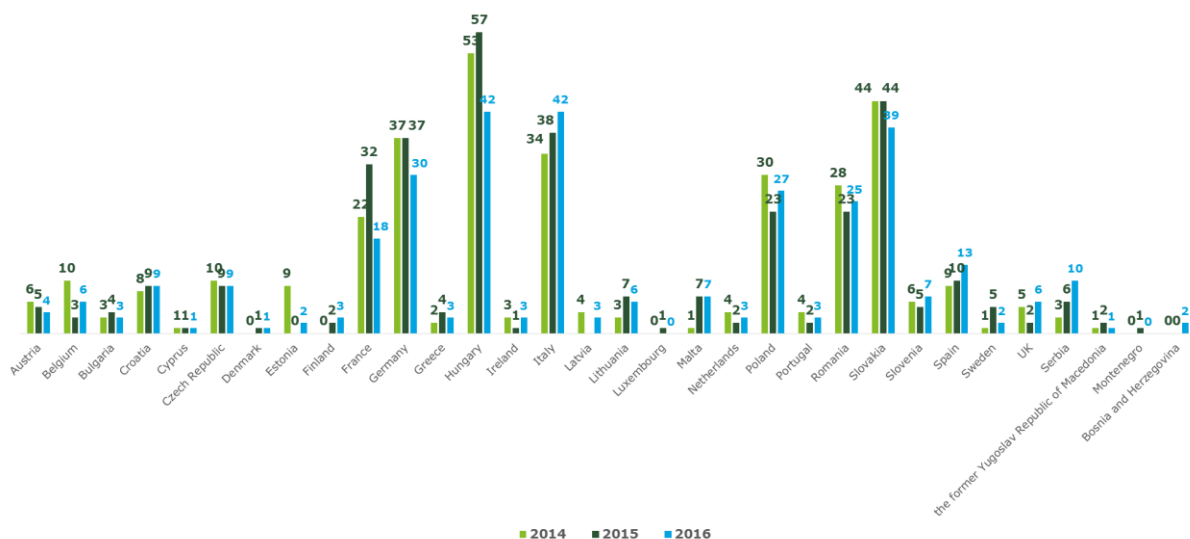
Zdroj: Hodnotenie programu v polovici trvania v roku 2017, Deloitte and Coffey International.

2.4. Zemepisný pôvod projektov

Program je otvorený pre členské štáty EÚ, kandidátske krajiny, potenciálne kandidátske krajiny (tzn. krajiny západného Balkánu) a krajiny EZVO, ktoré sú stranami Dohody o EHP, za predpokladu, že podpíšu medzinárodnú dohodu stanovujúcu podrobnosti ich účasti na programe. Program sa v roku 2017 realizoval v 33 zúčastnených krajinách¹⁴.

Pri zohľadnení účasti partnerských organizácií, všetky krajiny, ktoré sa zúčastňujú na programe dostali granty na projekty. Maďarsko je aj naďalej krajinou s najväčším počtom príjemcov, pričom mu v rokoch 2014 až 2016 bolo poskytnutých približne 15 % celkového počtu grantov na projekty. Slovensko a Taliansko sú v tesnej blízkosti pokiaľ ide počet projektov, pričom Slovensku bolo poskytnutých približne 13 % grantov a Taliansku približne 11 % grantov. Je to najmä zásluhou opatrenia v oblasti partnerstiev miest, pri ktorom takmer polovica prijatých žiadostí pripadá na tieto tri členské štáty.

Tabuľka 3: Počet žiadostí prijatých v rokoch 2014, 2015 a 2016 podľa jednotlivých krajín

Zdroj: Hodnotenie programu v polovici trvania v roku 2017, Deloitte and Coffey International.

2.5. Účastníci a partneri

V rokoch 2014 až 2016 sa poskytli granty na viac ako 1 000 projektov v 33 zúčastnených krajinách. Celkovo sa do činností podporovaných v rámci programu priamo zapojilo 3,3 milióna občanov (napríklad účastníci v činnostiach partnerstiev miest, účastníci podujatí organizovaných organizáciami občianskej spoločnosti atď.) a ďalších 3,9 milióna sa zapojilo nepriamo (napríklad používatelia online materiálov zhotovených v rámci programu, čitatelia správ vypracovaných think-tankami atď.). Z údajov o príjemcoch, ktorí granty dostali prvýkrát vyplýva, že program je úspešný pri oslovovaní nového publika, a to tak prilákaním

¹⁴ V 28 členských štátoch EÚ, ako aj Albánsku, Bosne a Hercegovine, bývalej Juhoslovanskej republike Macedónsko, Čiernej Hore a Srbsku.

nových príjemcov, ako aj prostredníctvom rozsiahlejších, viacnárrodných partnerstiev¹⁵. Prostredníctvom projektov partnerstiev miest a sietí miest program oslovil takmer 4 500 miest v Európe¹⁶.

Výrazne sa zvýšil aj počet partnerov zúčastňujúcich sa na jednotlivých projektoch. Žiadatelia získali postupom času skúsenosti a následkom toho predložili komplexnejšie projekty, ktoré zapájajú väčší počet partnerov. Celkovo sa zapojilo 2 500 organizácií, z čoho bolo asi 700 organizácií v oblasti pamäte a 1 800 organizácií občianskej spoločnosti.

2.6. Kvalita projektov

Zavedením systému viacročných tematických priorít namiesto predchádzajúceho systému ročných priorít sa dosiahla flexibilita a významné zlepšenie na úrovni projektov. Viacročné priority, ktoré sa dotýkajú zostávajúceho obdobia programu (2016 – 2020) sa zaviedli s cieľom poskytnúť žiadateľom viac času na plánovanie a prípravu projektov a umožniť im tak lepšie sa sústrediť na ciele programu a predložiť štruktúrovanejšie návrhy s vyššími potenciálnymi účinkami. Silné zameranie programu na občanov spolu s dôrazom na aktuálne otázky ako sú migrácia, solidarita, kultúrna rozmanitosť, sociálne začlenenie, európske kultúrne dedičstvo a historická pamäť ponúkali účastníkom príležitosť prispieť k európskej diskusii perspektívami zdola, pričom sa umožnil priamy kontakt medzi inštitúciami EÚ a bežnými ľuďmi.

Takýmto spôsobom sa zlepšila celková kvalita projektov partnerstiev miest, čo sa prejavilo na dosiahnutom počte bodov v hodnotení. Projekty partnerstiev miest v minulosti pozostávali zo stretnutí ľudí z rôznych krajín, ktoré boli venované rôznym témam, ako sú životné prostredie a šport. Vďaka tomuto projektu umožnili ciele akcie zo strany Komisie a agentúry EACEA čoraz inkluzívnejšie a štruktúrovanejšie projekty partnerstiev miest a sietí miest, ktoré sú financované z programu. V týchto projektoch je v súčasnosti zvyčajne zapojený veľký počet partnerov (v priemere 5 v prípade projektov partnerstiev miest a 10 v prípade sietí miest)¹⁷ a sú zamerané na kľúčové otázky, ako sú migrácia alebo diskusia o budúcnosti Európy.

Sprísnil sa požiadavky týkajúce sa obsahu projektov v oblasti európskej pamäte a občianskej spoločnosti, čím sa vytvorilo silnejšie prepojenie s cieľmi programu. V dôsledku toho čoraz viac organizácií predkladalo čoraz inováčnejšie projekty so silnejším európskym rozmerom¹⁸.

2.7. Štrukturálna podpora pre organizácie

Európske organizácie občianskej spoločnosti a think-tanky dostali v rokoch 2014 až 2017 viacročnú štrukturálnu pomoc prostredníctvom grantov na prevádzku¹⁹. Vybraným organizáciám boli na základe ich pracovných programov na roky 2014 až 2017 poskytnuté ročné granty na prevádzku. V nadväznosti na externe realizované hodnotenie programu

¹⁵ Pozri kapitolu 3 pracovného dokumentu útvarov Komisie pripojeného k tejto správe.

¹⁶ Monitorovanie údajov o programe poskytnuté agentúrou EACEA.

¹⁷ Pozri napríklad francúzsky projekt partnerstiev miest s názvom *Festival of Europe* (Festival Európy) opísaný v prílohe 4 k pripojenému pracovnému dokumentu útvarov Komisie.

¹⁸ Pozri napríklad projekt v oblasti pamäte s názvom „*In Between?*“, opísaný v prílohe 4 k pripojenému pracovnému dokumentu útvarov Komisie.

¹⁹ Výzvy na predkladanie ponúk na štrukturálnu podporu pre európske organizácie výskumu verejnej politiky (think-tanky) a organizácie občianskej spoločnosti na európskej úrovni – COMM-C2/01-2013.

v polovici trvania umožnili viacročné granty na prevádzku prijímateľom pracovať s dlhodobjšou víziou a tak zvýšiť efektívnosť svojich činností.

3. ČO SA DOSIAHLO PROGRAMOM EURÓPA PRE OBČANOV?

Ako vyplýva z pripojeného pracovného dokumentu útvarov Komisie, v rámci programu sa v polovici trvania vo všeobecnosti v oboch oblastiach činnosti dosahujú dobré výsledky pri konkrétnych cieľoch, a to na základe ukazovateľov vplyvu v posúdení vplyvu, ukazovateľov výkonnosti stanovených v nariadení a názorov vyjadrených zainteresovanými stranami.

3.1. Význam programu a európska pridaná hodnota

Program zohrával významnú úlohu v podpore občianskej angažovanosti občanov v celej Európe v náročných politických, sociálnych a hospodárskych podmienkach. Podnecoval ľudí k tomu, aby sa aktívnejšie zúčastňovali na rozvoji EÚ a propagovali jej základné hodnoty ako sú tolerancia, solidarita a nediskriminácia prostredníctvom projektov a činností, na ktorých sa mohli zúčastňovať a kde mali možnosť vyjadriť svoj názor. Veľký počet projektov bol priamo zameraný na súčasné politické a spoločenské problémy, ako sú migrácia a hospodárske krízy. V rámci programu sa podporovalo aj dobrovoľníctvo, a to najmä zabezpečením umiestnenia pre členov novo založeného Európskeho zboru solidarity.

Nárast euroskepticizmu, ku ktorému došlo počas tohto obdobia, zdôraznil význam programu, pričom zvýšil potrebu podnecovať rozvoj spoločného zmyslu pre európsku identitu a uvažovať o príčinách otázok týkajúcich sa atraktívnosti a pridanej hodnoty Európskej únie pre zúčastnené krajiny a európskych občanov. V tejto súvislosti sa v rámci programu vytvorilo verejné fórum, ktoré ľuďom umožňuje vyjadriť svoje názory o budúcnosti Európy prostredníctvom prístupu zdola.

V porovnaní s predchádzajúcim programom je ústredným prvkom súčasného programu pri dosahovaní jeho cieľov venovanie väčšej pozornosti európskej historickej pamäti. V rámci programu sa podnietili úvahy o európskej kultúrnej rozmanitosti a spoločných hodnotách, a vytvorili sa prepojenia medzi nadobudnutými skúsenosťami z nedávnej európskej histórie a diskusiami o budúcnosti Európy.

Všetky činnosti, ktoré sa financujú v rámci programu Európa pre občanov majú buď cezhraničný rozmer, keďže zahŕňajú občanov a organizácie z viacerých účastníckych krajín, alebo sa týkajú samotnej Európskej únie. Činnosti, ktoré sa týkajú okrem iného historickej pamäte, partnerstiev miest alebo celoeurópskych sietí, majú za cieľ rozšírenie perspektívy a rozvíjanie pocitu európskej identity a spolupatričnosti. V súhrnnom účinku vplyvu programu na účastníkov a jeho komplementárnosti s inými iniciatívami EÚ sa prejavuje aj európska pridaná hodnota tohto programu, ktorú pravdepodobne nebude možné dosiahnuť inými prostriedkami, ak sa v programe nebude pokračovať.

3.2. Dosahovanie cieľov programu

Prostredníctvom oblasti činnosti európska pamäť sa v rámci programu pomohlo pri zvyšovaní informovanosti o európskej historickej pamäti a spomienke, a to aj prostredníctvom rozvoja činností prepájajúcich oblasť európskej pamäte s občianskou účasťou a demokraciou v najširšom zmysle. V oblasti projektov týkajúcich sa holokaustu a genocídy sa podnietila výmena, ktorá prekračuje národné hranice a podporuje európsky prístup k histórii, čím príslušné diskusie získali vyššiu hodnotu. Z externe realizovaného hodnotenia v polovici trvania vyplýva, že účastníci uzavreli projekty v oblasti európskej pamäte tým, že uznali, že majú spoločné hodnoty s občanmi iných zúčastnených krajín a že tieto projekty majú

potenciál prispieť k trvalej zmene postojov účastníkov k EÚ a jej histórii, hodnotám a kultúre²⁰.

V oblasti partnerstiev miest sa v programe dosahujú výsledky zvyšovaním a podnecovaním vzájomného porozumenia a priateľstva medzi občanmi na miestnej úrovni. Partnerstvá miest poskytujú občanom prístup zdola k občianstvu a to tým, že umožňujú občanom miestnych komunít, aby zažili a spoznali pridanú hodnotu, ktorú EÚ poskytuje²¹. Tieto skúsenosti vedú k zvýšeniu pocitu spolupatričnosti k EÚ a napokon aj k občianskej účasti na úrovni EÚ.

Siete miest dopĺňali tradičné opatrenie partnerstiev miest tým, že ponúkali mestám a obciam možnosť rozvíjať väčšie projekty s cieľom zvýšiť vplyv a trvalú udržateľnosť týchto projektov. Prijímateľom to umožnilo rozvíjať tematickejšie a politickejšie zamerané projekty a nadväzovať trvácne vzťahy s partnerskými organizáciami²².

Program bol zameraný na organizácie občianskej spoločnosti prostredníctvom grantov na prevádzku a projektov občianskej spoločnosti. Obe opatrenia zapájali občanov do občianskej a demokratickej účasti na európskej úrovni, a tak prispievali k celkovému cieľu programu, ktorým je priblížiť EÚ jej občanom. V oboch oblastiach činností sa dostupný rozpočet v každom roku minul pomerne rovnomerným spôsobom. Vysoký počet priamych a nepriamych účastníkov projektu Európa pre občanov je dôkazom toho, že program bol účinný pri pomerne nízkych nákladoch.

Účasť organizácií zainteresovaných strán na programe ovplyvnila ich vnímanie Európy. Väčšina zúčastnených organizácií si všimla pozitívny účinok, pokiaľ ide o vedomosti o Európe, a bola odhodlaná viac sa angažovať v občianskej spoločnosti. Účasť na programe umožnila organizáciám občianskej spoločnosti a ich partnerom budovať kapacity a získavať medzinárodné skúsenosti, učiť sa jeden od druhého a v niektorých prípadoch vytvárať udržateľné siete.

Pokiaľ ide o udržateľnosť výsledkov programu, v rámci projektov sa vytvorili dlhotrvajúce vzťahy medzi partnermi, ktorí sa v mnohých prípadoch aj po skončení projektu naďalej angažovali v ďalších občianskych aktivitách. Na základe toho napríklad vznikli siete miest aj po skončení projektov partnerstiev miest, čím sa tým istým prijímateľom umožnilo, aby zorganizovali následné podujatia a aby činnosti a projekty pokračovali aj po prvotnom financovaní z programu Európa pre občanov. Niektoré činnosti však boli jednorazové, napr. podujatia a stretnutia, ktorých cieľom bolo posilniť výmenu skúseností zameraním sa na sociálne a kultúrne aspekty.

Jedným zo zjednodušení súčasného programu bolo zavedenie štruktúry s len dvomi oblasťami činnosti, sprevádzanými jednou horizontálnou akciou. Ukázalo sa, že táto nová štruktúra je pre žiadateľov prehľadnejšia a spĺňa svoj účel, pričom ďalšie zlepšenia prinieslo zavedenie viacročných priorít, prechod na systém jednorazových platieb a rad elektronických opatrení (systém podávania správ).

²⁰ Pozri napríklad írsky projekt v oblasti pamäte s názvom „*Women, War and Peace*“ (Ženy, vojna a mier) opísaný v prílohe 4 k pripojenému pracovnému dokumentu útvarov Komisie.

²¹ Pozri napríklad projekt partnerstiev miest San Bartolomé de las Abiertas (Španielsko) a Lavernose-Lacasse opísaný v prílohe 4 k pripojenému pracovnému dokumentu útvarov Komisie.

²² Pozri napríklad holandskú sieť miest „*Town to Town, People to People – Building A European Culture of Zero waste*“ (Mesto mestu, ľudia ľuďom – Budovanie európskej kultúry nulového odpadu), opísaný v prílohe 4 k pripojenému pracovnému dokumentu útvarov Komisie.

Postup monitorovania bol však náročný, keďže v nariadení boli rôzne súbory ukazovateľov, ktoré neboli priamo porovnateľné s ukazovateľmi použitými v posúdení vplyvu.

3.3. Činnosti zhodnocovania – maximalizácia účinkov programu

Hlavnou činnosťou v tejto oblasti je finančná podpora informačných štruktúr v členských štátoch EÚ a v iných zúčastnených krajinách – kontaktných miest programu Európa pre občanov²³. Na základe externe realizovaného hodnotenia v polovici trvania sa potvrdila účinnosť kontaktných miest programu Európa pre občanov ako aktérov na národnej úrovni, pokiaľ ide o propagáciu programu, podporu potenciálnych žiadateľov a vytváranie vzťahov medzi organizáciami na miestnej úrovni a zainteresovanými stranami v zúčastnených krajinách.

Okrem toho sa vyvinuli a udržiavajú nástroje na šírenie výsledkov projektu²⁴, ako napríklad platforma VALOR. Táto nová online databáza pomáha podporovať výmenu osvedčených postupov a synergie medzi finančnými programami EÚ v oblasti vzdelávania, kultúry a občianstva.

Zatiaľ čo činnosti zamerané na šírenie informácií významne pomohli zvýšiť informovanosť o programe, v druhej polovici trvania programu by bolo prospešné vyvinúť strategickejší prístup s cieľom ešte viac zvýšiť viditeľnosť činností a prenosnosť a udržateľnosť projektových výsledkov.

3.4. Podujatia a stretnutia v oblasti politiky

Podujatia, ktoré sa organizovali v prvej polovici trvania programu pomohli zvýšiť informovanosť a celkovú viditeľnosť programu, ako aj zapojiť zainteresované strany. Európska komisia od roku 2010 organizuje každoročné stretnutia zamerané na vytváranie sietí v oblasti európskej pamäte, na ktorých sa zúčastňujú predstavitelia organizácií, ktoré vyvíjajú činnosť v oblasti európskej pamäte. Európska komisia od roku 2012 organizuje aj špeciálne výročné podujatie v Bruseli na pripomenutie si obetí holokaustu v Medzinárodny deň pamiatky obetí holokaustu, ktorým je 27. január. Okrem podnecovania rozvoja paneurópskej siete pamäte tieto podujatia zlepšujú dialóg o viacročných prioritách oblasti činnosti tohto programu zameranej na pamäť a majú potenciál zvýšiť celkový profil programu.

V rámci oblasti zameranej na občiansku účasť sa zorganizovali dve konferencie s organizáciami zainteresovaných strán (v roku 2014 v Ríme a v roku 2016 v Barcelone), čím sa zvýšila politická viditeľnosť činností financovaných v rámci tohto programu.

Zainteresované strany sa zúčastňujú na postupoch tvorby politiky v rámci programu prostredníctvom občianskeho dialógu, ktorý pozostáva z pravidelných stretnutí zamestnancov Komisie a približne 50 hlavných zainteresovaných organizácií, ktoré sa aktívne zapájajú. V rámci programu sa prostredníctvom skupiny pre občiansky dialóg zabezpečuje prítomnosť nezávislých hlasov občianskej spoločnosti v diskusiách EÚ a poskytuje sa im fórum na dialóg s Komisiou a ďalšími inštitúciami.

²³ V rokoch 2014 až 2016 mali všetky členské štáty a zúčastnené krajiny okrem Spojeného kráľovstva, Albánska, Bosny a Hercegoviny a Čiernej Hory zriadené kontaktné miesta programu Európa pre občanov.

²⁴ Pozri: <http://ec.europa.eu/programmes/europe-for-citizens/projects/>.

3.5. Komplementárnosť a synergia s inými programami EÚ

Program Európa pre občanov je konzistentný s ďalšími politikami a nástrojmi EÚ, ktoré sú zamerané na zvýšenie účasti občanov EÚ na občianskej spoločnosti EÚ, a je v súlade s inými nástrojmi v oblastiach dobrovoľníctva, mládeže, výskumu a inovácií. Dopĺňa iné finančné programy EÚ, predovšetkým Erasmus+, Európsky zbor solidarity, podprogram Kultúra programu Tvorivá Európa a Európsky rok kultúrneho dedičstva 2018, konkrétne tým, že sa zameriava na účasť a silný dôraz na občanov a spoločenské aspekty EÚ.

Zatiaľ čo synergie sa v niektorých oblastiach už rozvíjajú, ako napríklad vytvorením už spomínanej platformy VALOR alebo prostredníctvom občasnej neformálnej spolupráce kontaktných miest programu Európa pre občanov, informačných kancelárií programu Tvorivá Európa a národných agentúr programu Erasmus+, v hodnotení programu v polovici trvania sa ukázalo, že program by mohol mať ďalší prospech v budúcnosti z koordinácie prístupu s inými relevantnými programami.

4. ZÁVERY A ĎALŠIE KROKY

Politický a spoločenský vývoj v Európe v poslednom desaťročí priniesol do popredia problémy týkajúce sa občianstva a zdôraznil potrebu zvýšiť hodnotu, ktorú občania EÚ vidia v európskom projekte.

V tejto správe o hodnotení programu Európa pre občanov na obdobie rokov 2014 – 2020 sa potvrdzuje využitie programu na podporu občianskej účasti, posilňovanie pocitu vzájomnej spolupatričnosti a vzájomného porozumenia. Program zohráva celkovú pozitívnu úlohu pri podnecovaní občianskej účasti a demokratickej angažovanosti, pričom zasahuje veľký počet občanov, ktorí by sa inak v európskom projekte neangažovali. Účasť na programe pomáha zlepšiť informovanosť o otázkach EÚ a budovať vzájomné chápanie Európy a identifikáciu s ňou, a tak napomáha dlhodobejšej podpore európskeho integračného procesu. Od jeho úplného začiatku sa program Európa pre občanov uznáva ako krok smerom ku konzistentnejšej stratégii a politike EÚ v oblastiach občianskej účasti a európskej pamäte. V tejto súvislosti program môže mať takisto pozitívny vplyv na záujem a účasť občanov v nadchádzajúcich voľbách do Európskeho parlamentu.

Súčasná štruktúra programu s dvomi oblasťami činnosti a jedným prierezovým opatrením v oblasti zhodnocovania prispela na základe skúseností získaných v minulosti k diskusii o budúcnosti EÚ. Granty na prevádzku aj granty na akcie pomohli pri dosahovaní želaných výsledkov.

Zatiaľ čo väčšina finančných programov EÚ sa priamo týka konkrétnych politik EÚ, program Európa pre občanov vyplňa medzeru tým, že sa zameriava na celkový cieľ Komisie priblížiť občanov k EÚ. Vďaka priamej práci s občanmi poskytuje program jedinečné fórum, prostredníctvom ktorého sa ľudia zapájajú do EÚ prístupom zdola. Pridaná hodnota programu na úrovni EÚ sa preukázala aj v jeho vplyve na účastníkov aj v jeho úlohe ako doplnku k iným finančným nástrojom EÚ a politickým iniciatívam.

Komisia v rámci prípravy nasledujúceho viacročného finančného rámca a budúcich finančných programov EÚ posúdi zistenia z hodnotenia v polovici trvania a bude sa zaoberať všetkými identifikovanými aspektmi na zlepšenie, konkrétne zvýšením viditeľnosti programu, revíziou monitorovacích ukazovateľov a posilnením synergií s ďalšími relevantnými programami a iniciatívami financovania.